

SAVEZNI SUD SR NJEMAČKE

Presuda od 21.XII 1970.

Prijevoz stvari morem - Klausula teretnice o nadležnosti suda - Paramount klausula - Ako je luka iskrcaja u SR Njemačkoj, primjenjuju se za prijevoz iz teretnice prinudno Haška pravila - Klausula teretnice o nadležnosti suda valjana je ako se može očekivati da će strani sud na koji se klausula odnosi primijeniti Haška pravila

Tužitelj je osiguratelj koji je primaocu naknadio štetu na teretu. Tuženi je švedski brodar koji je prema teretnici prevezio teret šivaćih mašina iz Pusana (Južna Koreja) u Hamburg. U teretnici je bila klausula prema kojoj se predviđa isključiva nadležnost švedskog suda i primjena švedskog prava.

Tuženi je stavio prigovor nenadležnosti njemačkog suda. I prvostepeni i drugostepeni sud uvažili su prigovor i odbacili tužbu. Konačno je i Vrhovni sud povodom revizije protiv rješenja drugostepenog suda utvrdio nenadležnost njemačkog suda iz slijedećih razloga:

Sporazum između stranaka u kojem se isključuje nadležnost njemačkog suda i ugovara nadležnost stranog suda priznaje se prema njemačkom pravu. Ukoliko se takva klausula o nadležnosti stranog suda unese u teretnicu, onda ona djeluje i prema primaocu tereta.

U reviziji je tužitelj zastupao mišljenje da bi ugovorena nadležnost švedskog suda imala za posljedicu da bi njemački primalac tereta na temelju švedske presude bio stavljen u lošiji položaj jer da ne bi mogao tražiti izvršnost te presude u Njemačkoj budući da ne postoji između tih dviju država ugovor o uzajamnosti. Tužitelj je smatrao da se ne bi smjela priznati klausula teretnice koja onemogućava izvršnost zahtjeva u zemlji luke odredišta. Kao razlog za to naveo je da bi bilo suprotno karakteru teretnice koja treba kao tradicionalni vrijednosni papir uvijek omogućiti pravno zaštićeni zahtjev primaočev na isporuku u svojoj zemlji.

Sud nije prihvatio takvu tužiteljevu tvrdnju jer nije vidio razloga zašto bi tužitelj bio stavljen u lošiji položaj time što će mu presudjivati u sporu švedski sud. Tužitelj prema teretnici ima pravo zahtjeva da mu se izda teret u određenoj luci u stanju u kakvom je predan na prijevoz, i jedino će u slučaju spora svoj zahtjev ostvarivati samo pred švedskim sudom i ostvarivati ga u Švedskoj.

Sud je takodjer odbacio tužiteljev prigovor prema kojem bi primjena klauzule o nadležnosti švedskog suda dovela do oslobadjanja broдача od njegove odgovornosti, koja prema Haškim pravilima ne može biti manja od određenog iznosa ograničenja (100 funti sterlinga). Ta granica ograničenja odgovornosti je prema njemačkom pravu "ius cogens" i vrijedi za sve prijevozne ugovore po teretnici u kojima je luka odredišta u Njemačkoj. U Švedskoj se međjutim ne primjenjuju Haška pravila kao "ius cogens" na one pošiljke za koje je izdana teretnica u jednoj od luka države koja nije potpisnica Konvencije o teretnici. No iako Južna Koreja nije potpisnica te Konvencije, sud nije mogao prihvatiti tužiteljevo stajalište budući da je u teretnicu uvrštena tzv. Paramount klauzula prema kojoj se na ugovor o prijevozu primjenjuju Haška pravila, odnosno odredbe Konvencije o teretnici 1924. ili odredbe internog zakona koji ju je recipirao. To će u ovom slučaju bez sumnje biti švedski zakon od 5.VI 1936. koji preuzima potpuno odredbe Konvencije o teretnici.

Sud je stoga priznao dopuštenost klauzule o nadležnosti švedskog suda naglasivši da će interesi njemačkog primaoca i njegovog osiguratelja biti pred njim dovoljno zaštićeni.

(HANSA 1971, str.389)

V.F.

Bilješka.- U gornjoj presudi Savezni sud SR Njemačke rješava interesantno i sporno pitanje o valjanosti klauzule teretnice o nadležnosti stranog suda. Sud je ispitujući sve okolnosti slučaja utvrdio da će strani sud u Švedskoj, kome prepušta rješavanje spora, primijeniti Konvenciju o teretnici, i da će tako interesi strane tereta biti dovoljno zaštićeni. Iako švedski zakon na gornji slučaj ne primjenjuje Haška pravila kao prinudno pravo, postojećom Paramount klauzulom u teretnici, dakle ugovornim putem, doći će do istog rezultata. Ovom presudom riješeno je pitanje dileme koje se postavljalo u vezi sa stajalištem njemačke sudske prakse. (V. Grabovac, Analiza klauzula u tereticama jugoslavenskih broдача, str.23) Zanimljivo je da je takav stav njemačkog suda već odavno zastupala njemačka teorija koja je smatrala da o priznavanju jurisdikcionih klauzula treba prosudjivati domaći sud pa ih dopustiti ukoliko ne stavljaju stranu tereta u nepovoljniji položaj. (Abraham, Das deutsche Seerecht, II, str.695.)

Kod nas prevladava u posljednje vrijeme stajalište da jurisdikciona klauzula ne obavezuje trećeg imaoaca teretnice ako on nije krcatelj ni naručitelj prijevoza, s obzirom da se u procesnom pravu traži pismeni ugovor o promjeni mjesne nadležnosti suda. To se obrazlaže i time da uglavci na teretnici ne predstavljaju pismeni sporazum ako teretnicu nije potpisao primalac. (Badovinac, Ugovori o iskorištavanju pomorskih brodova, 1970, str. 72, 226, 228.)

Takvo stajalište zauzeo je i Vrhovni privredni sud koji je utvrdio da klauzula teretnice koja predviđa nadležnost stranog suda ne obavezuje primaoca tereta indosatara teretnice pa i kad je teretnicu supotpisao krcatelj. (UPPPK br.44, str.38.)

Ukoliko je teretnica kao vrijednosni papir indosirana na primaoca, onda je on kao indosatar slijednik indosanta u okviru sadržaja navedenog u prenesenom papiru. Nikako se ne bi moglo prihvatiti stajalište prema kome je samo prednja strana teretnice koja sadržava osnovne podatke relevantna za primaoca, a da to nisu klauzule odštampane na poledjini. Indosiranjem teretnice njezin cjelokupni sadržaj (i sprijeda i straga!!) prelazi na indosatara, tj. primaoca. Jedino ako bi se radilo o klauzulama koje su protivne našem prinudnom pravu, sud bi mogao osporiti valjanost. Formalističko stajalište prema kojem bi se za jurisdikcionu klauzulu tražio u svakom slučaju pismeni sporazum neposrednih procesnih stranaka u teretnici, praktički bi uopće onemogućio njihovo djelovanje. Smatramo da bi liberalnije rješenje kako ga nalazimo u presudi Vrhovnog suda SR Njemačke bilo prihvatljivo i u našem pravu s razloga koji su u gornjoj presudi navedeni.

V.F.